

Sayı: Türk PDR Der 2024/64

Tarih:06.08.2024

Konu: Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık
Lisans Programı

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU BAŞKANLIĞI
Eğitim-Öğretim Dairesi Başkanlığına

İlgi: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Eğitim-Öğretim Dairesi Başkanlığı'nın 23.07.2024 tarih ve E-75850160-102.01.01-43288 sayılı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programı konulu yazısı

İlgi yazınıza istinaden Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programı mezunlarının unvan kullanımlarına ilişkin görüşlerimiz aşağıda sıralanmıştır.

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği, 1989 yılında Psikolojik Danışma ve Rehberlik alan akademisyenleri tarafından kurulmuş ve **35 yıldır** aktif bir şekilde çalışmalarını sürdürmektedir. 1998 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile kamu yararına uygun görülerek derneğimizin adına “Türk” adı eklenmiştir. Dünya ruh sağlığı örgütlerince kabul gören ASCA, APA ve ACA gibi kuruluşların resmi ruh sağlığı sivil toplum kuruluşu olarak **emsal ve muhatap olarak kabul ettiği** Türk PDR Derneği, alan ihtilafı ve çeşitli yasal konularda mahkemelerin bilirkişi ve görüş aldığı kamu yararına çalışan bir dernektir.

Mesleğimizin ülkemizdeki gelişimine paralel olarak, derneğimiz de **81 il ve 350 ilçede** teşkilatlanmış, toplam **87 üniversitede** resmi gençlik teşkilatı ve **24 bin asil ve fahri üyesiyle** birlikte çalışmalarını sürdürmektedir. Türk PDR Derneği aynı zamanda; 70000 mezun, 1000 akademisyen, 2500 lisansüstü ve 23000 lisans öğrencisi ile toplam sayısı **yaklaşık Yüzbini bulan psikolojik danışma meslek mensubunu** temsil eden tek meslek çatı örgütüdür.

Derneğimiz kuruluşundan bu yana gerek yönetim kurulunda gerekse alt birimlerin çalışma alanlarında üst düzey bürokratlar, alan akademisyenleri ve psikolojik danışmanların katkıları ile varlığını sürdürmektedir. Örneğin; Milli Eğitim eski Bakanı Prof. Dr. Ziya SELÇUK derneğimiz yönetim kurulunda görev almış, MEB Temel Eğitim eski Genel Müdürü Doç. Dr. Cem GENÇOĞLU Samsun şubemiz kurucu başkanlığını yapmış, Talim Terbiye Kurulu eski Başkan Yardımcısı ve halen MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Doç. Dr. Mustafa OTRAR derneğimiz üyesidirler.

Türk PDR Derneğinin bilimsel çalışmaları arasında ise ruh sağlığı alanında uluslararası indekslerde taranan beş akademik dergi, sayısız ruh sağlığı alan yayın ve kitapları ile ulusal ve uluslararası kongreleri sayılabilir.

Derneğin öncelikli amaçları;

- Psikolojik danışma ve rehberlik alanının ve psikolojik danışmanlık mesleğinin ulusal ve uluslararası alanda tanıtılması, geliştirilmesi ve toplumun yararına kullanılması için bilimsel çalışmalar yapmak,
- Psikolojik danışma ve rehberlik mesleğinin uygulama ve etkinlik alanlarını genişletmek, psikolojik danışmanların bilimsel, mesleki, kültürel ve toplumsal yönlerden gelişmelerine yardımcı olmak.
- Psikolojik danışmanların mesleki haklarını gözetmek ve korumaktır.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanı Yetkinlikleri

Psikolojik danışmanlık; bireyin kendisini tanınması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitesini kendisine uygun bir düzeyde gerçekleştirilmesi, kendisine uygun bir mesleği seçmesi, öğrenme becerilerini geliştirmesi, içinde yaşadığı topluma dengeli ve sağlıklı bir uyum sağlaması ve böylece kendisini gerçekleştirerek toplumla bütünleşmesini sağlayan **koruyucu ruh sağlığı kapsamında bir psikolojik yardım mesleğidir**. Alanyazındaki bu ve diğer tanımlamalar (ACA vd.) doğrultusunda, psikolojik danışma kavramı ise; **“Ruh sağlığı, psikoloji ve gelişim ilkelerinin; bilişsel, duyuşsal, davranışsal ve etkileşimsel müdahale stratejileri aracılığıyla, bireyin iyi oluşu, kişisel ve meslek gelişimi ile patoloji konularını ele alınacak şekilde uygulanması”** olarak açıklanmaktadır.

Psikolojik danışmanlar dört yıllık lisans eğitimi boyunca; Psikolojiye Giriş, Gelişim Psikolojisi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Bireyi Tanıma Yöntemleri, Öğrenme Psikolojisi, Kişilik ve Uyum Problemleri, Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri, Psikolojik Testler, Grupla Psikolojik Danışma, Kişilerarası İlişkiler, Kariyer Psikolojik Danışmanlığı/Mesleki Rehberlik, Evlilik ve Aile Danışmanlığı, Aile İlişkileri ve Eğitim, Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Çağdaş Akımlar gibi dersleri almaktadırlar. Toplumsal düzeyde birçok kesime hitap eden bu dersleri diğer programlardan daha da farklı kılan ise **uygulamalı derslerin sayıca fazlalığıdır**. Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması, Kariyer Danışmanlığı/Mesleki Rehberlik Uygulaması gibi derslerde psikolojik danışmanlar, **süpervizyon altında gerçek danışmanlarla çalışmakta** ve henüz mezun olmadan uygulama deneyimi elde etmektedirler.

Psikolojik danışmanlar teorik ve uygulamalı eğitimlerinin bir sonucu olarak lisans mezuniyeti sonrasında psikolojik danışma/terapi uygulamalarını bağımsız olarak gerçekleştirebilirler. Yetkinlik sınırları içerisinde **önleyici, gelişimsel ve uyum sağlamaya dönük** psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti sunulduğu gibi **patolojik ruhsal sorunlarda psikiyatri uzmanlarına yönlendirme ve işbirliği çalışmaları** da yürütülmektedir.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Mezunları Çalışma Alanları

Çağımızda hızlı teknolojik gelişmenin yarattığı sanayileşme, kentleşme ve modernleşme olguları bireyin yalnızlık, soyutlanma ve yabancılaşma gibi birtakım sorunlar yaşamasına neden olmakta, bireyin bu sorunlarla başa çıkması için etkili sorun çözme becerileriyle donanmış olması gerekmektedir. Profesyonel psikolojik danışman ise, bu sorunlarla başa çıkmada başvurulacak uzman kişi konumundadır.

Alan yazında psikolojik danışma; **“farklı özelliklere sahip birey, aile ve grupları ruh sağlığı, iyilik hali, eğitim ve kariyer amaçlarına ulaşmaları yolunda yetkinleştiren profesyonel bir ilişki”** olarak ifade edilirken Psikolojik Danışman; **“insanların yaşamlarında daha iyi işlev görmesi için onların becerilerini arttıran; onların iyi olmasını ilerletmelerine, sıkıntı ve uyumsuzlukları önlemelerine ve hafifletmelerine, krizleri çözmelerine ve yeteneklerini arttırmalarına yardımcı olmak için farklı kültürlere duyarlı uygulamaları kullanan genel bir ruh sağlığı hizmeti sunan, geniş bir kültürel bilgi yelpazesine sahip uygulamalı psikoloji uzmanıdır. (APA)”** şeklinde ifade edilmektedir. Lisans derslerinin içeriği, yukarıda açıklanan sınıflama ve yeterlikler de göz önünde bulundurularak psikolojik danışmanlar çok çeşitli gruplara, çeşitli kurum ve kuruluşlarda ve farklı biçimlerde ruh sağlığı hizmeti sunmaktadırlar. Bunlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- Üniversitelerin psikolojik danışma merkezleri,
- Milli Eğitim Bakanlığında, Psikolojik danışman/Rehberlik öğretmeni (Okullar, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri, Halk Eğitim Merkezleri ve Bilim ve Sanat Merkezleri),

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (Sosyal Hizmet Merkezleri, ASDEP, Aile Destek Merkezleri, Sevgi Evleri, Huzurevleri vb. kuruluşlar),
- Adalet Bakanlığı (Cezaevleri, Denetimli Serbestlik, Aile Mahkemeleri ve Çocuk Mahkemeleri), Adalet Bakanlığı'nda pedagojik uzmanlığı ile ayrıca pedagoğ unvanına sahiptir.
- Diyanet İşleri Başkanlığı,
- Gençlik ve Spor Bakanlığı,
- Türk Silahlı Kuvvetleri Psikolojik Danışman unvanı ile (Rehberlik ve Danışma Merkezleri), Emniyet Genel Müdürlüğü (Rehberlik ve Psikolojik Danışma Büro Amirlikleri) ve
- Özel sektörde; Özel Eğitim Kurumları, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri, Aile Danışma Merkezleri, Özel Psikolojik Danışma/Terapi Merkezleri, Özel Kurumların İnsan Kaynakları Ofisleri ve Özel Hastanelerde çalışmaktadırlar.

2011 yılında yayımlanan Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı (2011-2023) ile birlikte ruh sağlığı hizmetlerinde **toplum temelli yaklaşıma** geçilmiştir. Eylem planıyla birlikte, ruh sağlığı hizmetlerinin toplum temelli rehabilitasyon çalışmalarının yapılması, ruh sağlığı alanındaki eğitim, araştırma ve insan gücünün artırılması ve **koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinin geliştirilmesi** amaçlanmıştır; ayrıca, çocuk ve ergen gibi riskli gruplara yönelik verilen destek hizmetlerinin de **yaygınlaştırılması** hedef olarak belirlenmiştir. Yine Sağlık Bakanlığı'nın 2019-2023 Stratejik Planı'nda **psiko-sosyal danışmanlık hizmetinin, etkinliği artırılarak** sunulmaya devam ettirilmesi öngörülmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı da 2019-2023 Stratejik Planı'nda "**Psikososyal koruma, önleme ve müdahale hizmetleri**"ne vurgu yaparak önleyici ve koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinin önemini ortaya koymuştur. Anlaşılacağı üzere toplum ruh sağlığında klinik temelli hizmetlerle birlikte önleyici ve koruyucu hizmetler de oldukça önemli ve hatta yaygın etkisi düşünüldüğünde belki de çok daha önemli bir yer tutmaktadır.

T.C. Cumhurbaşkanlığı'nın 2024-2028 yıllarını kapsayan On İkinci Kalkınma Planı'nda da sair maddelerde dokuz farklı bölümde olmak üzere **Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanının doğrudan çalışma konuları olan** risk altındaki çocuklara yönelik psikolojik destek programlarının uygulanması, cezaevinde kalan çocuklara psikolojik destek sunulması, gençlerin ve ebeveynlerin özellikleri ile sorun alanlarına özelleştirilmiş psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması, çocuğa yönelik ihmal, istismar ve şiddeti önleyecek program ve uygulamaların geliştirilmesi gibi amaçlar belirlenmiştir. Ülkemizin yakın gelecekteki önemli ihtiyaçlarına işaret eden bu planda da görüldüğü üzere Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık program mezunları **son derece geniş bir hizmet yelpazesinde yer almaktadır**. Bu bağlamda bu hizmetlerin verilmesinde lisans düzeyinde eğitim içeriği ve yetkinliğine sahip psikolojik danışmanların öğretmenlik ile **sınırlandırılmayacak rolleri** önem kazanmaktadır.

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Mezunlarının Unvanı ile İlgili Yasal Düzenlemeler

Milli Eğitim Bakanlığı'nın halen yürürlükte olan ve ilgili kurumlarda hizmet veren personelin görev ünvanlarının belirtildiği Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin 3.maddesi (o) bendince "Psikolojik Danışman" ünvanını hangi lisans mezunlarının kullanabileceği açıkça belirtilmiştir. Bu yönetmelikte;

"Rehber öğretmen/psikolojik danışman: Eğitim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini sunan, okul rehberlik ve psikolojik danışma programının uygulanması ve koordinasyonunun sağlanmasında program sorumlusu olarak görev alan, rehberlik ve araştırma merkezlerinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini sunan personeli; psikolojik danışman ise üniversitelerin eğitimde psikolojik hizmetler, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile psikolojik danışma ve rehberlik veya bu alana denk kabul edilen programlardan en az lisans düzeyinde eğitim almış personeli,"

ifade eder ibaresi yer almaktadır. Görüleceği üzere üniversitelerin rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programı mezunlarına “Psikolojik Danışman”, diğer programlardan mezun olup bu hizmeti sunanlara ise “Rehber Öğretmen” olarak adlandırılmış ve fiilen de ilgili kurumlarda bu unvan kullanılmaktadır. Daha da ötesinde **psikolojik danışman unvanı ile birlikte gerçekleştirilen görevler ve sunulan hizmetlerin tanımlanması da benzer şekildedir** (Örneğin Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği). Dolayısı ile hizmetin faydalanıcısı olan kurumlar, çocuklar başta olmak üzere tüm hedef kitle YÖK’ün ilgili kararının ortaya çıkaracağı karmaşadan doğrudan ve geri dönüşü mümkün olmayacak şekilde olumsuz olarak etkilenecektir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programı mezunlarının diğer önemli bir çalışma alanı olan Millî Savunma Bakanlığı kurum ve kuruluşlarında da mezunlar “Psikolojik Danışman” unvanı ile çalışmaktadırlar. Millî Savunma Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği tanımlar bölümünde:

“Psikolojik danışman: Rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programını tamamlamış ve bu alanda hizmet verme yetkisi kazanmış meslek mensubunu”

ifade eder ibaresi yer almaktadır. Bu tanım Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programı lisans mezunlarının öğretmenlik sınırlaması ile çalışamayacağını bir başka göstergesidir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde eğitsel ve mesleki sınıflandırma ve yetkinlikleri belirleyen tanımlayıcı sistemlerde de psikolojik danışma ve rehberlik alanı, yukarıdaki açıklamalara paralel olarak konumlandırılmıştır.

6. Seviye “Psikolojik Danışman” ulusal meslek standardı **MYK (2017) tarafından tanımlanmış** ve resmi gazetede yayınlanmasını müteakiben yürürlüğe girmiştir. Bu standartlarda belirlenen mesleki gereklilikler ve mesleğin içeriği aynı şekilde **Türk Meslekler Sözlüğü’nde** (İŞKUR) de “**Psikolojik Danışman**” adıyla ve 2635.08 Meslek koduyla (Sosyal Hizmet Ve Danışmanlık İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları) yer bulmuştur. Bu ulusal ve resmi tanımlamalarda psikolojik danışma ve rehberlik alanı **Sağlık, Eğitim, Sosyal hizmetler kapsamında** üç başlık altında sınıflandırılmıştır.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanının lisans düzeyinde yeterlilikleri ayrıca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na belirlenmekte ve onaylanmakta olup, halen 22 üniversitenin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programı profilinde mezunlar “**psikolojik danışman**” olarak adlandırılmaktadır. En son onaylanan (09.05.2024) bir üniversitenin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Diploması program profili (amaç) şu şekildedir:

*“Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (RPD) programının temel hedefi, öncelikle eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, endüstri, güvenlik ve adalet kurumları gibi çeşitli kurumlar içindeki bireylerin sağlıklı gelişmeleri ve sorunlarıyla başa çıkabilmeleri için yardımcı olacak donanımlı **psikolojik danışman**” yetiştirmektir.”*

Benzer şekilde bu üniversite ve Türkiye Yeterlikler Çerçevesi’ne onaylanarak yerleştirilen tüm lisans programlarında Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programlar mezunları “**Psikolojik Danışman**” olarak **anılmaktadır**.

Bu duruma paralel biçimde Unesco Tarafından yayınlanan ISCED-2013 uluslararası eğitim sınıflamasında da Psikolojik Danışma detaylı alanı “**Sağlık ve Refah**” genel başlığı altında 0923 koduyla yer almaktadır. Çalışanlara yönelik olarak ise İLO’nun (Uluslararası Çalışma Örgütü) yayınladığı ISCO-08 Uluslararası meslek sınıflamasında Psikolojik Danışmanlık yine 2635 koduyla, “**Sosyal çalışma ve psikolojik danışma profesyonelleri**” başlığı altında yer almaktadır. Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanına ilişkin uluslararası bu sınıflamalar ülkemizdeki sınıflamalarda da aynı kod ve tanımlamalarla yer almaktadır. Anlaşılabileceği üzere hem ülkemizde hem de dünya çapında Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanı eğitim alanı ile sınırlı olmayıp diğer alanlarda da tanımlanmaktadır.

Diğer taraftan derneğimiz bünyesinde kurulan ve 21.12.2022 tarih ve 2022.13.05 sayılı kurul kararıyla YÖKAK tarafından 2 yıl süreyle tescil edilen Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Birimi (PDR-EPDAB) tarafından Rehberlik ve Psikolojik Danışma lisans programları ve Psikolojik Danışman Eğitimi standart ve yeterlilikleri tanımlanarak akredite süreçleri başlatılmıştır.

Sonuç ve Talep;

Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanı özelinde yukarıda sıralanan gerekçe ve açıklamalar daha önceden de bizzat YÖK tarafından ifade edilmiş ve hatta 2547 sayılı Kanun'un 2880 sayılı Kanun'la değişik 43/b maddesi uyarınca Yükseköğretim Genel Kurulu'nun 3 Haziran 2005 tarihli toplantısında ve 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere **diplomalara unvan yazılmaması** öğrenim görülen program adının ve derecesinin belirtilmesinin uygun olduğuna karar verilmiştir. YÖK bu kararına gerekçe olarak da "**diplomalara unvan yazarak çalışma alanlarını sınırlandırmamak**" yaklaşımını dünya standartlarına uygun olarak öne sürmüştür.

Bu bağlamda Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programı mezunlarına **mevcut yasal mevzuata uygun olmayan, mesleki pratiklerle hiçbir şekilde örtüşmeyen** bir şekilde unvan kullanım sınırlaması atfetmek sadece alan mezunları değil, tüm toplumsal faydalanıcılar için telafisi son derece güç zararlar ortaya çıkarabilecektir.

Açıklanan bu nedenlerle YÖK'ün ilgili kararının iptal edilmesi talebimizin değerlendirilerek 4982 sayılı bilgi edinme kanunu çerçevesinde tarafımıza bilgi verilmesi hususunda,

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Mesut YILDIRIM
Genel Başkan

EK-1: Dernek Faaliyet Belgesi